בת עין — דברים

אלה הדברים אשר דבר משה אל כל ישראל וגו' (א א). וי"ל שלכאורה אינו מובן שקול של איש אחד יהיה נשמע לכל ישראל ביחד. ושמעתי מחמי זלה"ה על פסוק בעבר הירדן (א א) שמרומז בו מאמר חז"ל (זוהר ח"ג דף רלב.) מלמד שהשכינה מדברת מתוך גרונו של משה, ומרומז בעבר הירדן היינו שהאותיות שהם אחרי אותיות ירדן הם אותיות שכי"נה היינו אחר אות יו"ד ממלת ירדן הוא כ', אחר הרי"ש הוא שין, אחר הד' ה', אחר הנ' נון אחרת, וזהו הרמז שמשה דבר עם בחינת שכינה שנקרא עבר הירדן כנ"ל עכ"ד ז"ל.

והנה בחינת שבת הוא הנקודה הפנימית של כל ימי השבוע, היינו שבו בשבת הוא השראת השכינה להשפיע לכל ימי החול. וכן ארץ ישראל הוא הנקודה הפנימית של כל העולם, ובחינת ירושלים ובית המקדש וקודש הקדשים הוא הנקודה הפנימית לארץ ישראל שבו השראת השכינה להשפיע קדושה (לכל העולם. וישראל המה הנקודה הפנימית של כל האומות, ובעבור אלו הנקודות היתה עיקר בריאת העולם כמאמר (אותיות דר"ע אות ב) בראשית (בראשית א א) בשביל ישראל שנקראו ראשית, שישראל) ישמרו את השבת ויקבלו השראת השכינה, ולכן נאסרו ט"ל מלאכות המשכן בשבת כי עיקר בנין המשכן הוא בשביל השראת השכינה ובשבת ממילא בלא בנין המשכן יש בו השראת השכינה, ומזה הפסוק דרשו רז"ל (שבת ע.) איסור הט"ל מלאכות בשבת מפסוק אלה הדברים כידוע (שבת ע.).

והנה שאר הנביאים היו צריכים לקדושת ארץ ישראל דווקא שבו השראת השכינה (זח"א קמט.) אבל משה התנבא בעבר הירדן שאינו כמו ארץ ישראל והיה בו בחינת השראת השכינה על ידי בחינת שבת לבד, וזהו מרומז בפסוק אלה הדברים אשר דבר משה אל כל ישראל בעבר הירדן, היינו בכח אל"ה הדברי"ם פירוש בכח בחי' שבת המרומז באל"ה הדברי"ם כנ"ל, בכח זה דבר משה אל כל ישראל ביחד ונשמע קולו לכולם, על ידי השראת השכינה שהיה בו בעבר הירדן, היינו אעפ"י שעדיין לא היה בארץ ישראל כמו שאר הנביאים מ"מ היה בו השראת השכינה מחמת בחינת שבת שנזכה לבחינת קדושת שבת כן יהי רצון אמן:

בעבר הירדן במדבר וגו' (א א). ויש לדקדק שלכאורה אין זה סימן, כי להעומד בחוץ לארץ משמע לו שעבר הירדן הוא בארץ כנען, ומלת במדבר אינו מהסימן כי אם התחלת התוכחה.

ולתרץ זה, הנה ידוע מאמר חז"ל שעיקר בריאת העולם היה בשביל ישראל (אותיות דר"ע אות ב) שיוציאו האור מתוך החשך ויהפכו חשוכא לנהורא (ע' זח"א ד.), ע"כ כשבאים שום דינים על ישראל יסתכל בהטוב ההוא הגנוז בתוכו ויברך על הרעה כשם שמברך על הטובה הנגלית (ברכות נד.) כי גם ז"ו לטובה רק שהטוב נסתר ונעלם, ואמר הרב הקדוש ר' חיים מקראסני זצ"ל על גם זו לטובה פירוש, שידוע ששם הוי"ה הוא רחמים (זח"ג סה.), והשם כו"ז שהם אותיות שאחר אותיות הוי"ה בא"ב הם דין (טעמי המצות פ' עקב, ע' פע"ח ש' הסליחות פ"ז) רק שהחסד גנוז בתוכו בהסתר, ואותיות כ"ו של השם כו"ז החסד שבהם הם יותר נגלים כי הם גימטריא הוי"ה, ואותיות ז"ו הם יותר דין והחסד נסתר בתוכו ביותר, ולכן אמר נחום איש גם זו גם זו לטובה (תענית כא.), פירוש גם אותיות ז"ו שהם מורים ביותר על בחינת דין מכל האותיות אעפי"כ גם כן הם לטובה, שבוודאי החסד גנוז בתוכו.

ולזה מרמז הכתוב בעבר הירדן, פירוש מלשון רידוי ומכה בחינת דין, ופירוש בעב"ר הירדן להעביר הבחינת דין, ודבר משה רבינו ע"ה עם ישראל אודות האלו השמות של דינים כשבאים על ישראל בשום צרה ח"ו שיסתכ' בהטוב הגנוז בהצרה ההיא ויהפכו הצר"ה לרצ"ה וממר"ה לרמ"ה, כמו שהראה השי"ת למשה רבינו ע"ה אצל מי מרה כמאמר הכתוב (שמות טו כה) ויורהו ה' עץ וישלך אל המים וימתקו המים, ונעשה מן מר"ה רמ"ה, כי בוודאי בכל צרה הטוב והחסד גנוז בהסתר בתוכו רק שהקליפה החיצונה מסתירה, כמו המוץ של החטה מסתיר החטה וצריכים להסירה מן החטה, כן גם הקליפה ומוץ שעל החסד צריכים להסירה על ידי תשובה ולב נשבר וצו"ם ומהפכים מו"ץ לצו"ם, ועי"ז נעשה ונתהפך מן צר"ה לרצ"ה ומהפכים חשוכא לנהורא.

וגם הכתוב מרמז לזה בענין הצום דכתיב (זכריה ח יט) צום הרביעי וצום החמישי צום השביעי וצום העשירי וגו' ומספר כולם גימט' כ"ו, כשם הוי"ה ב"ה שהוא רחמים, כי בוודאי החסד גנוז בתוכם רק שהישראל צריכים להוציאם משם כנ"ל ולהפך מצו"ם לקו"ל קול יעקב, כי מספרם שוה צ"ו"ם ק"ו"ל שהגימטריא של כל אחד ק"ל"ו.

וזהו שאמר הכתוב (איכה ב א) השליך משמים ארץ תפארת ישראל, כי ארץ הוא מלשון רצון כמאמר חז"ל (בר"ר ה ח) למה נקראת שמה ארץ שרצתה לעשות רצון קונה, ר"ל הקב"ה השליך משמים רצונו של היפוך צירוף אתוון, בשביל תפארת ישראל, וכ"ז בכדי שישראל יהפכו אותו לרחמים ויהפכו חשוכא לנהורא כנ"ל.

וזה מרומז בפסוק אלה הדברים אשר דבר משה אל כל ישראל, פירוש אלה הדברים גימטריא ט"ל כדרשת רז"ל (שבת ע.) מכאן לט"ל מלאכות המשכן, ולענינינו נפרש אל"ה גימטריא כמספר השם כוז"ו שם של דין כנ"ל, גם ס"ת של אל"ה הדברי"ם אש"ר הוא תיבת

מ"ר"ה, וס"ת של דב"ר מש"ה א"ל כ"ל ישרא"ל גימטריא צר"ה, ועל אלו הדברים דבר משה עם ישראל ולמד אותם שיהפכו את כל הנ"ל לרחמים, כשבאה ח"ו מר"ה או צר"ה ידעו שבוודאי יש חסד ורחמים נעלם וגנוז בתוכה רק שעונותינו מסתירים אותו כמוץ לתבואה, על כן יעשו תשובה בלב נשבר ונדכה ויקראו צו"ם ויהפך מו"ץ לצו"ם, והשם ברחמיו יענה אותם ויהפך ממר"ה לרמ"ה ומצר"ה לרצ"ה ומצו"ם לקו"ל קול מבשר מבשר ואומר ישועות ונחמות במהרה בימינו אמן כן יהי רצון:

או יאמר אלה הדברים אשר דבר משה וגו' ראה נתתי לפניכם את הארץ וגו' (א א - ח). ודרשו רז"ל (שבת ע.) אלה הדברים, הזהיר על ט"ל מלאכות של שבת וכו'.

ולהבין זה, הנה כתיב (תהלים קלה ו) כל אשר חפץ ה' עשה בשמים ובארץ וגו' ולכאורה מה חידוש משמיענו בזה לפי גדולתו ית"ש, ופירשתיו על דרך מי האיש החפץ חיים וגו' (תהלים לד יג), כי פירוש כל אשר חפץ ה' פירושו כמו מי האיש החפץ חיים, כי השם הוא עיקר ומקור החיים, וזהו פירושו - כל איש אשר חפץ להתדבק עצמו רק בה' חי החיים ומשים כל מגמותיו ותאוותיו ועשיותיו רק לה' בלבד ולא לתענוגי עולם הזה והבליו, האיש הזה בוודאי עשה בשמים ובארץ, היינו שמחבר ומייחד יחודים וממשיך שפע וקדושה וברכה משמ"ים ממעל להארץ לעולם הזה בחינת ארץ מתחת ומחברם, וזהו עיקר בריאת האדם.

וזהו שאמרו חז"ל (חגיגה יב.) אדם הראשון היה מארץ עד לרקיע וכו', רמז לבחינה הנ"ל שהיה ממשיך שפע משמים לארץ ומחברם, וכמאמר הכתוב (ד"ה א כט יא) כי כל בשמים ובארץ, ותרגומו דאחיד בשמיא ובארעא, והוא בחינת צדיק כידוע (זח"א קצא:), וזה ג"כ מרמז אות צדיק כזה צ יו"ד נו"ן, שמחבר בחינת יו"ד בחינת קדושה לבחי' נו"ן בחינת נפילים בארץ (ע' בראשית ו ד), ומביא אור לחושך ומהפך חשוכא לנהורא.

ובעבור בחינה והשגה זו נתנה לישראל ארץ ישראל שבה השרה הקב"ה את שכינתו בחינת מקדש וירושלים, ולזה נקרא ארץ ישרא"ל גימטריא אור חושך לרמז על בחינת חיבור אור לחושך כנ"ל. וזהו שאמר הכתוב ראה נתתי לפניכם את הא"רץ, אותיות ר"א"ה צ' - פירוש תראה ותשגיח ותסתכל באות צדיק שמרמז על בחינת יחוד יו"ד בנו"ן כנ"ל.

אמנם כ"ז היה בזמן שבית המקדש היה קיים וארץ ישראל על מכונו ושם צוה ה' את הברכה והשרה שכינתו ית', לכן היו יכולים להגיע לבחי' השגה זו. אבל בעו"ה בזמן הזה שאין ארץ ישראל בשלמות, ואין אנו יכולים להשיג כנ"ל רק על ידי שמירת שבת כהלכ' ולזהר מן ט"ל מלאכות האסורים ולקיים כל המצות התלוים בה בקדושה וטהרה.

וזהו מרומז בפסוק אלה הדברים אשר דבר משה וגו' בעבר הירדן וגו', פירוש על שלא היו עדיין בארץ ישראל והיו צריכים להשיג בחי' הנ"ל, לכן הזהיר אותם על ט"ל מלאכות בשבת ולשמרו כדת כדי שעל ידו יוכלו להשיג בחי' הנ"ל, יהי רצון שנזכה לזה גם עתה אמן כן יהי רצון:

איכה אשא לבדי טרחכם ומשאכם וגו' הבו לכם וגו' ואשימם בראשיכם (א יב - יג). וכתב רש"י ז"ל, אשמם חסר יו"ד, למד שאשמותיהם של ישראל תלויות בראשי דייניהם וכו' ע"כ. ולכאורה הדברים תמוהין, שבכל הספרי תורה כתיב מלא. ויש לפרש גם כן מדוע כתיב לשון ואשימם ולא כתיב לשון ואתנם כמ"ש אח"כ (פסוק טו) ואתן אותם ראשים וגו'.

ואפשר לומר בדרך רמז, כי נודע שמי שנתמנה על הצבור צריך להיות בבחי' ענוה ושפלות באמת, ולהיות ממעט בכבוד עצמו ולהרבות בכבוד שמים להוכיח את העם על פניהם, ואז הוא מכונה בשם יו"ד קטנה שבאותיות, המרמזת על בחי' ענוה ושפלות. אמנם מי שנתמנה על הצבור ואינו בבחינת ענוה כלל, מרבה בכבוד עצמו ומתגאה על הציבור שלא לשם שמים, ואז הוא מכונה בשם חסר יו"ד, ואז אשמות העם תלוי בראשו.

ולזה יש לומר כוונת רש"י ז"ל, דלזה כתב התורה לשון ואשימם, לרמז כשהממונה נתמנה על הצבור והוא בבחינת ענוה בבחינת יו"ד קטנה, אז הוא ואשימם בראשיכם. אבל כשהממונה אינו בבחינת ענוה כלל, אז הוא בבחינת ואשמם בראשיכם חסר יו"ד קטנה, שאשמותיהן של ישראל תלויות בראשיהן וכו' כמו שכתב רש"י ז"ל כנ"ל.

והנה משה רבינו ע"ה התורה העידה עליו והאיש משה ענו מאוד (במדבר יב ג), וכתיב באור החיים ז"ל שהיה בבחינת ענוה ושפלות באמת עד שלא החזיק את עצמו שהוא בבחינת ענוה ושפלות כלל מחמת שהיה שפל בעיניו באמת (ע' שמות לד כט). ושמעתי בשם הרב הקדוש מפולנאה ז"ל שלכך כתב משה רבינו ע"ה בתורה ענ"ו חסר יו"ד כיון שלא החזיק את עצמו לעניו כלל. ואפשר לומר שזהו שאמר משה רבינו ע"ה איכה אשא לבדי וגו', היינו איכה אשא לבד יו"ד, היינו בחינת יו"ד קטנה המרמזת לבחינת ענוה, פירוש כיון שאין אני בבחינת ענוה איך אוכל לשאת טרחכם ומשאכם ולהיות ממונה על הצבור, הבו לכם אנשים חכמים וגו' ואשימם בראשיכם, כשיהיה בבחינת יו"ד אז יהיה ואשימם וכו', יהי רצון שנזכה לזה לבחינת שפלות באמת, אמן כן יהי רצון.